

1.Фундаментална икономическа теория – обект и клонове на икономическата наука, определение и функции на общата икономическа теория, основни въпроси пред всяка икономика

Обект и клонове на икономическата наука

Реален обект на икономическата наука е икономическата система. Тя изучава този обект в широчина, дълбочина и хронологически. В зависимост от степента на абстрактност (дълбочина) видовете икономически науки са най-общи, общи, конкретни. В зависимост от изследвания обект – счетоводство, икономикс, финанси, банково дело, агроикономика, стопанска история. Групите науки са общо 4:

науки, изучаващи основите на икономиката на различни нейни равнища – микроикономика, макроикономика, световна икономика;

функционални икономически науки – счетоводство, финанси, икономика на труда;

науки, които изучават елементите на системата в статика и динамика – вътрешна търговия, външна търговия, икономика, туризъм;

икономически дисциплини – стопанска история, история на икономическите учения

Определение и функции на общата икономическа теория

Икономиксът е наука за пазарите, кредита и капитала, за международната търговия. Изучава производството и потреблението на стоки и услуги, измененията в икономическите променливи и препоръки за стопанско управление. Икономиксът е учение за това как обществата използват редките ресурси, за да произведат ценни стоки. Икономикс е изучаването на производството, разпределението и потреблението на богатство в човешкото общество. Състои се от 3 равни части – микроикономика, макроикономика, мегаикономика (фирмено, национално, световно равнище).

Функции на икономикса:

Познавателна – формира познания за своя обект и ги подрежда в система (понятия за нещата, взаимовръзки, закони). За да изпълни тази функция, Икономиксът използва редица променливи:

абстрактно-логически – използват се методите на индукция и дедукция (от конкретното към общото и обратно);

метод на сравнението;

статистически;

математически

Особеностите на познавателната функция са, че обектът на изследване е твърде динамичен, а връзките между отделните явления – краткотрайни. Зависимостите са каузални и статистически. Понятията, категориите и законите в икономиката се осъществяват чрез множество действия на отделните хора, семейства и фирми – взаимовръзките са тенденции. Стопанските агенти са и обект, и субект на изследването. Капани в икономическото мислене – капанът на субективността – заобикалящия ни свят се отразява в научните изследвания от хора, следователно отражението е субективно. Смесват се причинно-следствените зависимости – погрешно се определя причината. Наблюдава се илюзия на съставното цяло – истината за част от нещо се приема за истина за цялото!

Практическа- икономиксът предоставя най-обща картина по нива и като цяло, създава най-общи модели за въздействие, използвани от управленските органи;

Светогледна – различните обяснения на едни и същи процеси в икономическата система. Различията възникват по обективни и субективни причини;

Методологическа – поставя въпроса за ролята и мястото на икономикса в икономическата наука. Икономиксът изпълнява методологическа роля, защото предоставя на останалите икономически науки понятийния апарат за базисните икономически явления и взаимовръзките между тях

Основни въпроси пред всяка икономика

В основата на икономиката стоят човешките потребности, които определят видовете стоки, които трябва да се произведат, формират желания, които са безгранични в количествено и качествено отношение. На базата на качествено отношение се създава конкуренцията. Друг генератор на основните въпроси е оскъдността на ресурсите.

Какво да се произвежда – производството на една стока ни лишава от възможността да произведем друга поради оскъдността на ресурсите, но всяка стока или услуга е източник на доходи. Ако произведем една стока и се лишим от друга, стигаме до **цената на пропуснатия шанс (алтернативната цена)**. При решаване какво да се произведе трябва да се съобразим не само с абсолютната, но и с относителната оценка при използването на даден ресурс.

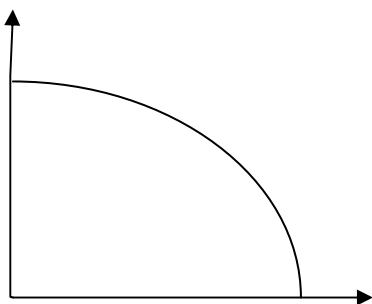
Как да се произвежда – от това зависи количеството и разнообразието от произведени стоки. Ефективност на производството. Качеството определя степента в задоволяването на потребностите. Качеството отразява стандарта на живот. Развитието на потребностите е резултат от равнището на техниката, това развитие е мотив за производството и неговото усъвършенстване. Развитието на потребностите води до НТП, а състоянието на НТП определя равнището на технологии, те от своя страна определят начина на производство.

Отговорът на въпроса е ЕФЕКТИВНО. Ефективността е съставка между постигнати резултати и разходите за ресурси. Тя ни показва цената на резултатите и е показател за икономическо развитие!!!

Закон за намаляващата възвръщаемост – когато технологията е дадена и увеличаваме продукцията, в началото ефективността нараства, после намалява и накрая се стига до неефективност. Тогава възможностите на тази технология са изчерпани и трябва да се търси нова.

Граница на производствените възможности – максималното количество продукция, произведено при пълно и ефективно използване на съществуващите ресурси.

КРИВА НА ПРОИЗВОДСТВЕНИТЕ ВЪЗМОЖНОТИ

АСВ – Крива на производствените възможности

С – количество от стоката x, y или комбинация от двете

D – Възможно, но неефективно производство

P – невъзможно производство, защото собствените ресурси ще бъдат недостатъчни

За кого да се произвежда – съществуващите потребности отразяват равнището на живот като стил, традиции, бит, душевност. Ако нямат потребителска стойност, крайните продукти са безмислени. Основен елемент е платежоспособността – тя е не само икономически резултат и предпоставка, но и величина, която при определени обстоятелства придобива социални и политически измерения. Тя е функция на богатството и дохода!

Доходи – текущите периодични потоци към даден икономически субект.

Богатство – натрупаните финансови и материални активи (утаени доходи).

ТРИТЕ ВЪПРОСА В ТЯХНАТА ЦЯЛОСТ

Определят ефективността на общественото производство. Решението за това какво, как и за кого да се произвежда се взема от собственика на ресурсите. Начинът на организация на икономиката зависи от начина, по който се разрешават тези въпроси. Те са три основни форми:

натурална – производство за задоволяване на собствените нужди; стока срещу стока. Стопанството има затворен характер – феодално стопанство;

пазарна – съществуват много центрове за вземане на решения. Собствеността е разчленена, стоково-парични отношения, отворен тип икономика;

планово-централизирана – държавна собственост. Решенията на трите въпроса се вземат от централен орган. Стоково-парични отношения – индустриален феодализъм!

2.Еволюция на общата икономическа теория – стопанско-исторически предпоставки – обща характеристика и икономическо развитие на света от началото на XVI в. до индустриалния преврат. Основни школи: меркантилизъм, класическа, физиократи – обща характеристика, обединяваща идея и представители

Обща характеристика на икономическото развитие на света през периода

От XVI в започва залезът на феодализма и *появата на капитализма*. Това е *епохата* на Ренесанса, Реформацията, Просвещението, *на кооперацията и манифактурата*. В основата стоят:

хуманизмът в духовните отношения;

манифактурата в стопанството;

антифеодалните революции в политиката

Явленията, които имат определящо значение за периода са:

Великите географски открития – Америка; откриването на нови земи е и откриване на нови пазари, нови източници на суровини – всичко това води до оживление на търговията и внос на голямо количество благородни метали. Търговските пътища се

преместват към Атлантическия океан, а натрупването на богатство по тези икономически пътища се нарича *първоначално натрупване на капитал*;

Разширяване на търговията и стоково паричните отношения;

Формиране на нови социални групи чрез разслоението в средновековното село

Предприемат се редица морски експедиции, като предпоставка за това е усъвършенстване на конструкциите на кораба и компаса.

Периодът се свързва и с подем в развитието на града. Създават се и се развиват простите кооперации и манифактурите. Те увеличават производителността на труда. Кооперацията превръща индивидуалните разходи в общи, като обединява под един покрив занаятчий от един и същ бранш, а манифактурата е вътрешно разделение на труда, която изисква специализация и така с еповишава качеството на изработването на крайния продукт.

Към края на разглеждания период се развива *капиталистическия кредит*. Създават се *първите банки* с национално значение като АД. Поставя се началото и на застрахователната дейност. През XVI в. в Антверпен се създават *първите стокова и фондова борса*, а през 1566 г. Томас Грешам създава *Лондонската стокова борса*.

Основни школи

Меркантилизъм (У. Стафорд, Монкретиен, Кантийон, Шумпетер) – тази школа дава името на новата наука – икономическа теория. Меркантилистите боготворят търговията, благородните метали, износа и протекционизма и са икономическа доктрина на абсолютизма.;

Физиократи (Кене „Икономическа таблица”,) – земеделието е единствената производителна сфера на стопанството. Учение за ‘природния и естествения ред’, за ‘чистия труд’ – природния закон. За физиократите производителна е *само земята*;

Класическа школа (Уилям Пети, Адам Смит „Богатството на народите”, Т. Малтус, Сей, Мил) – манифактурно производство и стопански либерализъм на буржоазията. Главните черти са: стойността и цените на стоките, обща гл. точка върху еволюцията на икономическата теория, система на икономическа свобода.

3. Еволюция на общата икономическа теория – стопанско-исторически предпоставки - обща характеристика и икономическо развитие на света от индустриалния преврат до 70-те години на XIX в. Основни школи – класическа, историческа, марксистическа - обща характеристика, обединяваща идея и представители

Обща характеристика на икономическото развитие на света през периода

Период на развитие на науката и техниката във водещите страни на Европа и разширяване на колониалното владичество.

Индустриалният преврат се осъществява най-напред в Англия. За неговото осъществяване важна роля играят следните предпоставки:

разширяване на пазара и обогатяване на потребностите;

свободната работна ръка;

натрупаните капитали (в резултат от първоначалното натрупване);